

écriture de Darricarrère
- ne reconnais pas écriture;
la numération (105, 106, 107, 108, 109)
correspond au registre original
du B-26, Dipt. Bizk.

Le livre de Ruth
en dialecte de Baigorri

par Tribarnegaray

(Papiers Bonaparte)

Ereuth

- 1 Yuge aten eunetan, yuziak buruxagi
zirelaik gosete at gertatu zen burrian. Eta
gizon bat yuan tzen Bethleem yudakolik
~~piyayax~~ moabiten herri ^{za}arrotzeat, bere
maxtiakin eta bi hawrekin
- 2 Bera deitzen tzen Elimelek eta haren
maztia Noemi: eta bi semiak deitzen tzen,
bat mahalon eta berzia Kelion, Efrataorak
Bethleem yudakua. Eta Moab herrian
sartuta, han eiten tzen
- 3 Hil tzen Elimelek Noemiin senharrak:
eta Noemi bera gelditu zen bere semekin.
- 4 Lok Moabitare maxtiak hartu zireten,
bat deitzen tzena Oefa eta berzia Ereuth.
Eta huan eon tzen hamare wthe (a)
- 5 Eta biak hil tzen, erran nahi baita
mahalon eta Kelion; eta Noemi gelditu zen
bere bi hawrez eta senharraz gabetia.
- 6 Eta yeiki zen bere heñizat yuaiteko
bere bi errenekin, moab heritik: aitu
baitziin yinkuak bei hunez behatu zalkola
bere populicai eta yatekua eman tzakola.
- 7 Hordakatz alicia zen lekhu arrotz
horteik bere bi errenekin: eta yadanik
bidia emam zelarik yudako lurreat
itzultzeko.
- 8 Eta Eran tzen: zaxte ziin amain
etcheat, yamam ein dezaxiila wikal mendu
ein duxiin bezala hil direner eta eni.
- 9 Sotegia in auzki: Eman dezaxiila

(a) wthe or wther indifferent

2
102 (Bajon)
sosegian auzkhitzia hartuko dituzin senharren
daketan. Eta besarkatu zitiin, eta heu niaz
marraskaz hasi ziren,

10 Erten zutelarik: Zurekin yuain gira zure
populura

11 Thardetsi zeen: Itzul zizte ene haurrak,
zendako heldu zizte enekin? Ene sabilian
othe ut oono semeik, zirik enean enean
eneanik senharrak iwickitzaeko?

12 Itzul zizte, ene haurrak, eta zarde,
yadamik zahartia bainiz eta ez bainiz
ezkontzako, estekaintzat hun, gawe berian
amatzan, ^{etia} banintze, eta bi semez erditzen,

13 Iten haunditu artio nahi bazinute
con beha eta ezkontzako adineatu artio
nahi bazinute con beha, zahartiak zinaitzeteke
ezkondu gabe. Ez holakoik, othoi, ene alabak;
ziin atseguriak gehian hejsten bainu eta
yanpian eskia ene kontra altchakia baita.

14 Beriz ee niharre marrasketan hasi ziren:
or fak besarkatu ziin bere amai arrea eta
gileat itzuli zen: Eruth beriz bere amai arrean
lotu zen.

15 Noemik erran bazakon: Zure ahizpa itzuli
da bere populura eta bere yinkotat, zaza
harekin.

16 Thardetsi Lakon: ~~Etazkit~~ [^] bidet yar,
zure ⁺ urteko eta yuaiteko: nohat nahi

17 Le mot Etazkiatala est le vrai Daigzeien

⁺ In uraazi nahiz, eta yuanaazi nahiz, version
plus claire

yuau txiten yuau niz : eta nun ee eoin baitzira
eta han eoin niz ni ee. Zure populia ene
populia izainda eta zure yinkua ene yinkua

17 Zein luruk ee hartuko baitzite hil
onduan, eta hartan berian hilen niz :
eta han berian ukhain dut ene tombain
lekha. Edozein gaitzez yo nezala yaunak
eta gehiau ee ein dexaala deuseh ee,
herotziar landan, beechten banu zurean ik.

18 Noemik khustiaikin beraz Ercuth.
thematzen tzela harekin yuaitera, etzizakon
gehiau trebes yavri nahi izan eta etzizakon
gehiau gogoan sarrafazi nahi izan bere
etchekotat itzultzia.

19 Bidian eman txizen biak batian eta
heldu ziren Bethleemot. Fliziat sarthus
zirenian, beria laster hedatu zen orotat:
eta martekiek exten txuten: Hala da
Noemi hura.

20 Erran zcen Noemik: enezaxiila
veith Noemi (erran nahi baita ederra)
izenda) ^{du} baiman veith nezaxii Marra (erran
nahi baita ^{du} kiratsa) : guzix Botheretsuak
bethe baim hanitz khinastasunex.

21 Zlemendik athea nintzan bethra
da yaunak hutsa itzulaazi nu. Zendaiko
baa deitzen nuzii Noemi yaunak
aphaldu minax gerox eta guzix
Botheetsiak ategabex bethe minax gerox

22 Flola berax ^{itzuli} yin teen Noemi bere live
arrotzelik bere errena Ercuth moabitarrainkin.
eta itzuli zen Bethleemot garagar phaiten hasten zirelaik.

Bigarren Kapitula.

- 1 Daxen Elimeleken ahai^{de} at,
gizon puchanta eta huntasun haunditakua,
Booz ditzen zena.
- 2 Eruth moabitarrak errantzak^{on} bere
amai arreai; Nahi banzu, yuain nix
alhoz bateat eta belduko tut oi phaire
eroriko zerteen burutcharak, hatzemaiten
duan lekhu guretan bihotz-hum²ko
aita³ familiako at bei hum⁷-behatuko
dantana. Noemik ihardetti zakon:
zaza, ene alaba.
- 3 Yuantzen beraz eta burutcharak biltzen
zihin oi phairen giiletik. Gerthatu zen,
landa haren nautia zela Booz
Elimeleken ahaidia.
- 4 Eta hura nun bera Bethleemetik
heldu zen eta errantzen oi phaire:
yau²nak beneika zitzatela.
- 5 Boozek errantziin gero oi phairen
burutcharak zen gizon gaste ati: Noena da
nechkato hori?
- 6 Harek ihardetti zira: Noemikin
Moab-herit^{ik} yin den Moabitarra da hori.
- 7 Othwiztu gita utz ginezan gelditzen
tzen burutcharak biltzera oi phairen
ondotik: eta gozetik humat landan da
eta ezta aphur bat ee etcheat itzuli.
- 8 Boozek errantzak^{on} Eruthi:
ai zazu, nechkatua, etzitel^a nehnatee⁽⁹⁾

(9) nehmat ee pone nehoratere

yuán Guwutcha biltzera, bainan zande lanta
kuntan eta zaza ene nechkatetat.

9 Eta phauten duten lekhu guxietara yarratik
zitzez mamata baitut ene muthilez nehoik
ez dezanzun nahigabeik eman: eta
earritzen barizare, zaza charmak[†]
tizen lekhuera eta edan txazu muthilek
edaten duten huretik.

10 Ahux²pez emanik eta lurreaano
whhuretirik adozaten ziilaitk Eruuthek
erran tzakon Booz²: nundik heldu zaut,
zure beien aitzinian grazia awkhitu
baitut eta ene zautzera aphaltzen baitzira
eni mintzatzeraano ni ~~arrotz~~ gaid
bezalako marteki arrotz bati.

11 Boozek ihardetsi zakon: zure senharra
hilez geroz zure amaiarreaantzat ein
tzun guziez yakintsim niz: nola utzi
tzun zure ahuidiak eta zure sorlekia
zautzen etziniin populu batera yitek².

12 Bihuz dezanzula yennak zure
eintzen arabera: sari oso at ardiets
dezanzula Israelgo yinko yannaanik,
Zeinainat yin baitzira eta Zeinain
healen azpira ihes ein baitzuz.

13 Eruuthek erran tzakon: grazia
awkhitu ut zure beien aitzinian, yanna,
contsolatu bainuzu eta mintzatu baitzira
zure zerbitzarian bihotzari, ez nizalaik

† charma on pitcheera vases à boisson

Zure neskatutarik baten herumkakore.

14 Boozek erran tzakon : yatoko tenaria
yiten delarik chawi huntu eta yan tza zu
oia eta zure ahamena ozpinian⁺ luzati
zazu. Yarvis zen beraz phailen sahitsian
eta sopatik hartu ziin eta⁺ tziin eta ase
zen eta onyarrak beizatu zitiin.

+ yan

15 Eta handik yeiki zen buntchen
aitzina biltzeko. Boozek baa hant
manu hant emaz tzen bere muthiler.
Ziikin biltzen ai nahi batin bulu re
etzakozila debekq.

16 Eta ziin espaltetarik ee ziin nahitara
antthikiizkizii eta utz giteat, ahalgeik
gabe (2) bil ditzen eta biltzen tiilik yehokee
ez dezakola gaitzuek erran

17 ats artis aizan tzen biltzen landa hartan.
eta bildu ziina, zaharopatekin yoiq eta
harrotarik khansitu ziin h ephi baten
inguriam gaffagana, erran nahi da,
hiru gaitzuek.

18 Flek, ~~guzan itzuli~~ bizkarrian, itzuli zen hirira eta
eakutsi zarkon bere amaiarreak.
berzalde aitzineat khavri eta eman zarkon
ase ta beizatu zitiin yatoko ondareak¹
ondaretarik (3).

19 amaiarreak erran tzakon : n^un aizan
tzira biltzen? mun aizan tzira lanian?
- Beneikalia izan bedi zutar urrikaldu dena.

- + toujours ozpine pour vinaigre, jamais minageia
- (2) après un mot finissant par h on dit kabe au lieu de gabe
- (3) ondaretarik ou onyaretarik ad libitum.

Eruthok erran tzakon noen landan aizan
tzen lamian : erran tzakon gizonain izema,
zeino booz biltzen.

20 Noemik ihardetsi zakon : Yamaaz beneikalia
izan bedi, bizier eakutsi diin zeen grazia
huna beiratu diilakotz hilentzat ee. Eta
berchala erran tziin : gizon hori gure
ahaide hurbila da.

21 Eruthok erran tziin : Klau ee manatu
dant : haren phaktat yuan nam, bihi
guziak bildu artio.

22 Amaiarreak ihardetsi zakon : hobe uzu
ene alaba, haren nechkatokin biltzera yuan
tzen, berze landetan ez dezazun
nahigabeik utshan.

23 Boozen nechkatokin eili zen beraz
eta heekin biltzen aizan tzen gaxagarrak
eta siak bameat sarthu artio.

Filicun garren Kapitulia.

1 Itzuli zelatik bere amaiarreak amat
horeanik aitu ziin solhas han. Ene
hawra, sos phausia bilhatuko danzut
eta zure untsa izaiteko bidia hartuko tut.

2 Booz hura zeinain nechkatokin
landan eili biltzera, gure ahaide hurbila
da eta gau hontan haizatzen da ~~gure~~
gaxagarra bere larrainian.

3 Yeiki zite beraz, gantzu zite eta
zure soinetko ederrenak yauntz kizu :
zaza larraineat : Boozek etzitzala khus,

- 8
- bere yan edenak ein tiin artia
- 4 ~~or~~ Bainen lo eitera yuaiten delaiik
 beider beha ~~harazu~~ Lazu nun eiten
 diin lo : yuain tzira eta aertu kouzu
 harren zangon gaineko kapa, etzan tzira
 eta han lo einen duzu : berak errain
 dauzu zer ein beharko uzun
- 5 Erruthek ihardetsi zakon : Zuk manutu
 guziak einen tut
- 6 Eta larrainat yentzi zen eta amaiarreak
 manatu zakon guziak ein tzitim.
- 7 Yan eta edan onduan, Booz
~~arraz~~ arraian bilhakatuta baitzen
 eta lo eitea yuan baitzen espal meta
 luten ondoot, Erruth yin tzen emeki
 eta kapa aertu ta ~~zan~~ zangotako
 aldotik, han etzan tzen.
- 8 Eta hara nun gau erdi bitan Booz
 izitu zen eta asalatu zen : eta khusi
 ziin marte at etzana ber zangotan
- 9 Eta erran tzakon : Nor zira zu?
 Eta harek ihardetsi zakon : Ni nix Erruth
 zure neskatua : heda zazu zure kapa
 zure sehiain gainat, ene ahaide huilila
 baitzira.
- 10 Boozek erran tzakon : Yaunez
 beneikatija zira, ene harora, eta
 leheneko wrikalmendia gainditi uzun
 bigarenez : zeen eta ez baitzira gizon
 garten ondotik eili ez pobren ez etare
 abertien ondotik.

11. Etzitela beraz ^{izi} _(on) lotza ^{einen} ~~ant~~ ^(danzut)
 erran daazun guzia. Badaki ^{badin} hizi
 huntako athen buruean daun ^{populak}
 maxteki bertutezko at-tzirela

12. ~~Eta~~ ~~Erstut~~ erten ez niza zure
 ahai de hurbila, buruan bada berze at
 m. bano hurbilaukua.

13. Phansa zite gau huntan; eta goize
 yiten delatik, nahi bazitu ~~hastu~~ atchiki
 ahaidatusun ~~etxo~~ eskuz, mitsa izain da.
 bainan ez balinbada nahi, nik hartuko
 zitut seweki, zin eiten dut yonmaz.
 Lo eizu goiz alde artio.

14. Lo eintziin beraz harun zangotan
 gana paastu artio. ~~Eta~~ ~~ya~~ yeiki zen
 gizonek elgar zant zezaketen bano lehen
 eta Boozek erran tzakon: Kasu eizu
 nehok ez dezan yakin hemen
 izan tzirela.

15. ~~Eta~~ Erran tzakon oono: heda zazu
 zure soineko kapa eta atchikazu bi
 eskuz. Erruthek kapa hedatia zankalaitz
 Boozek izartu zaxkon sei gaitzuen
 gapaguz eta huan eman. Erruth ~~tzakon~~
 sartu zen hizian hek soimian.

16. Eta yuan tzen bere amaiarrea anat
 zoinak erran baitzakon: Ene haurra
 ze in duzu? Erruthek khondatu
 zaxkon Boozek ein tzakon guziak

17. Eta erran tzakon: huna sei gaitzuen

10
gafagare eman dauzkitanak erren zilaik.
Ez tut nahi eskiak hutsik itzul ziden
zue amai arrea anit.

18 Noemik erren tzakon : Laude, ene
hawra, khus dexaun nola akhakatiko
den afera han. Boozek ez tu bardin
hunik ukhain erren tiinak ein arhis.

Langarren Kapitulia.

1 Booz yuan zen hiriko athera eta
han yavri zen. Eta han pasatzen^o khusi
ziinian aitzinian aiphatu ahaidia erren
tzakon : aldaa zite aphiwe bat eta yare zite
hemen, deitzen tziilaik bere izenaz. Hura
aldaatu zen eta yavri zen.

2 Boozek ordian herriak hamar gizon
hiriko zaharretak, erren tzeen : yare
ziizte hemen.

3 Yavri zirelaik, gisa huntan mintzatu
zitzaion bere ahaidia : Gure anea
Elimeleken landain zathi bat saltzera
darama Noemi, Moab herriak itzuli denak.

4 Nahi ~~ukhan~~ ^{nauzun} ~~zauzute~~ hori yakin aazi
eta zui erren hemen yavriak danden
hoon guzien aitzinian eta ene herriko
zaharren aitzinian : Nahi balin banzu
gozatu ahaidetasimetto estuz eesazu eta
goza zazu :

1. iragariten ne sedit jamois a Baigsoy que
dans le sens de monter

ez bain bazira hortarat Khoria, erranzu,
yakin dezaan zer ein behautan; ez ta
bardin berez ahaideik zu bezik
lehenbizikua zirena eta ni bezik
bigarrena nixana. Flarek ihardetsi
ziin: Eosillo ut.

5 Boozek erran txakon: Noemian
eskutik landa costen duzumian behardko
uzu oono eskontzaz hartu Eruth
Moabitarra, hil denain maxtia zua
ahaidian izena biziazteko harien
primantzian.

6 Ihardetsi ziin: wten demzut
ene ahaidetasuneko eskia; ez baitut
nirik ene familiako ^{odola} ~~enderina~~
galaazi behar. Zu bala zite ene
eskiaz, zeintuz goetik buluzten
nizalako aithoria emaiten baitut.

7 Bazen usaya zahar bat Israelen
ahaiden artian. Batek wten bazian
beozai bere eskia emaitza hori
buna izan txain, emaitzak khentzes
txain bere hoinetakua (a) eta bere
ahaidia emaiten txakon. Hori zen,
Israelen, emaitzain seinalia eta
lekhukotasuna.

8 Boozek erran txakon bere
ahaidia: Khentzazu zua hoinetakua (a)
eta harek berehala khenda ziin bere
zangotik.

(a) Zapeta est bien plus usité.

9 Boozek erian tziin zaharres eta populu guziain aitzinian : Lekhuko zizatz Elimelekek, Helionek eta mahalonek ukhan luxten guziex yabetzen nizela Noemiin eskutik.

10 Eta eskontzaz harren duala Eruth Moabitarra. Mahabonen marzia, harren izenain Biziazteko harren primantzian eta harren deithurain galtzera ez uzteko harren familiarik, ~~galgaltzera~~ aneetaik eta populutik, zirik zizate gaurra horren lekhuiko.

11 Populu guziak Eliriko atxean zen populu guziak eta zaharrek ihardetsi tzuton : Lekhuiko gira yannak, zue etchian harren den marteki hori ein dezala Rachelen eta Liam idwako, Zeinek finkatu baitute Israelgo etchia : izan daian Efratan bertuteko exemplu bat eta ukhan dezan Bethleemen izen aipatu bat.

11 Pharus, Chamarak yudai eman Semiaian etchiaian idwako izan bedi zue etchia, nechkats hortak yannak eman daukitzen umen bidez.

12 Boozek berax Eruth hartu zian eta eskontzaz eta yannak eman tzakon izorra gerthatzia eta seme bidez erditzia.

zen harakin :
yantu zian

13 Eta hang marstekiek erian tzakoten Noemi : BeniKatia izan daila yanna

Zeinak ez ~~hain~~ⁿ nahi izan ondokoik kabe
izan ~~tzain~~ zure familia eta Ziin izena
Beiratia izan etzain Israelen

- 15 Ukhaz doxazun nok kontsola zure
arima eta nok haz zure zaharria;
zeen eta zure errena maite zitiinanik
sozhu baita seme at; eta hafnitatez
hobe baita zuretzat zazpi seme
bazinitu bano.
- 16 Noemik haurra hartuik, zauri xiin
boz altzuan eta amaninain eta
haurzainan ein bidak behetzen zitiin.
- 17 Ouzoko martelkiak bozkariatzen
tziren harekin eta ereten ~~tzakotea~~
Noemii sozhu zako seme & at ^{tzinten:}
deithu zuten Obed. Hurra izan da
tzain aita eta tzai Dabitena.
- 18 Eluna Pharesen ondokuaak:
Pharesek ukhan tzii ezkon
- 19 Ezkonet ukhan tzii aram,
aramek Annadab,
- 20 Aminadabek Naharon,
Naharonek Zalmon
- 21 Zalmonek Booz, Boozek Obed
- 22 Obedek tzai, tzait tzaiak
ukhan tzii Dabid.